

УДК 347.9

Шиян О.Ю.<sup>1</sup>, Осовська Д.Д.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> доц. НУ «Запорізька політехніка»

<sup>2</sup> студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

## **ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ**

Наукове дослідження принципу верховенства права у сфері цивільного судочинства є проблемним питанням на сучасному етапі української держави, бо нині людина, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканість і безпека, проголошені Конституцією України найвищою соціальною цінністю, реалізація та захист основних прав, свобод, гарантій та інтересів людини і громадянина є пріоритетним завданням держави, а саме ефективна реалізація цього завдання є можливою через повне виконання конституційного принципу верховенства права. Однією з основних проблем запровадження в Україні принципу верховенства права є його недостатня регламентація в нормативно-правових актах та конкретизація в чинному законодавстві. Здебільшого у нормативно-правових актах йде посилення на принцип законності, аніж на принцип верховенства права.

Принцип верховенства права, який є проявом справедливості, не в повній мірі реалізований в Україні. Сучасний стан закріплення та реалізації принципу верховенства права потребує змін для досягнення його ефективності. Забезпечення верховенства права полягає в створенні державою надійних сприятливих умов для належного впровадження принципу верховенства права в усі суспільні відносини, закріплення на законодавчому рівні гарантій його забезпечення та механізму захисту у разі порушення принципу. Для цього органи державної влади розробляють різні програми, рекомендації та плани дій з метою удосконалення правового становища в державі та підтримання верховенства права.

Для того щоб змінити кризову ситуацію в Україні та зміцнити демократію, правову систему України, необхідно визначити основні напрямки забезпечення верховенства права в цивільному судочинстві і взагалі в Україні, кожен з яких містить ряд заходів, які повинні здійснюватися органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадянами для досягнення того рівня верховенства права, який необхідний для повноцінного існування демократичної правової держави, громадянського суспільства.

Сучасна Україна потребує здійснення належного нормативного закріплення поняття «верховенство права» для забезпечення однакового його розуміння. Чітке законодавче визначення змісту принципу верховенства права дасть в першу чергу суддям у процесі здійснення ними правосуддя більше можливостей для захисту прав та свобод людини та громадянина. Конкретизація змісту означеного принципу та основних ознак (критеріїв) його належного дотримання потрібна не тільки для органів державної влади, але й для громадян України. Окрім того, принцип верховенства права повинен бути узгоджений з усією системою принципів права в цілому.

Також необхідно забезпечення відкритого доступу до правосуддя. Для того, щоб подолати проблеми реалізації принципу верховенства права в цивільному судочинстві України необхідно:

- зменшити судові витрати;
- забезпечити можливість кожної особи звернутись за допомогою до адвоката (надання якісної безоплатної правової допомоги за рахунок держаних коштів);
- здійснити перегляд строків розгляду справ (в ст. 2 ЦПК України передбачені засади (принципи) цивільного судочинства, серед них є розумність строків розгляду справи судом. Таке положення є невизначеним, що дає привід судам затягувати процес. Тож потрібно чітко визначити максимальні строки, для того щоб не допускати затягування розгляд судових справ на довгі місяці, або ж навіть роки);

– забезпечити справедливе вирішення справи неупередженим та незалежним судом (сьогодні судова влада не викликає у громадян довіри, через наявність корумпованості, зовнішнього тиску на суддів, затягування процесу, несправедливості судочинства, великої кількості незаконних та несправедливих рішень);

– забезпечити ефективну процедуру підбору кандидатів на посаду судді, а також притягувати, не в теорії, а на практиці, суддів до юридичної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання своїх повноважень, зловживання своїм правовим становищем та використання своїх повноважень з метою досягнення корисливих цілей.

Таким чином, верховенство права є необхідною умовою функціонування нашої держави. Проте щоб стати дієвим інструментом демократичного розвитку цей принцип повинен подолати проблеми, що були зазначені вище. При побудові концепції верховенства права необхідно враховувати досвід як вітчизняних, так і зарубіжних наукових досліджень, але ні в якому разі не запозичувати, а прагнути до розробки власної теорії, що буде відповідати саме українській культурно-правовій традиції.

Верховенство права має стати стандартом судового правозастосування, елементами якого при розгляді справ в порядку цивільного судочинства повинні бути такі формальні елементи, як законність, правова визначеність, пропорційність і право на справедливий судовий розгляд, а незалежним елементом має стати визнання пріоритетності прав людини. І все ж таки без комплексної роботи по вирішенню проблем реалізації принципу верховенства права в Україні неможливе впровадження верховенства права як у суспільне та державне життя в цілому, так і в правозастосовну практику.